

ПОНЯТТЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОЇ ОХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Владислав Олегович АРАНЧІЙ,

здобувач Науково-дослідного
інституту публічного права
<https://orcid.org/0009-0008-2127-0209>

Охоронна діяльність реалізується великою кількістю суб'єктів, з огляду на що її доцільно поділити на три види: 1) державна охоронна діяльність; 2) муніципальна охоронна діяльність; 3) приватна охоронна діяльність. Кожен з них потребує окремої уваги, адже незважаючи на те, що всі вони характеризують одну категорію, їх внутрішня специфіка значним чином впливає на особливості організації та реалізації охоронних послуг. В розрізі представленої проблематики ми приділимо увагу саме першому виду, - державній охоронній діяльності.

В даному контексті, перш за все, відмітимо, що держава – це інституційна політико-правова машина, що обслуговується функціонерами, котрі ідентифікуються за своєю роллю, відокремлена від громадянського суспільства, над яким вона намагається здійснити повну опіку, контролюючи його через свої адміністративні органи і через своє власне право, домінуючи в ньому через свою поліцію, приводячи його в рух шляхом економічних інтервенцій, підкоряючи його врешті через оволодіння думками і їх пов'язування з своїми власними цінностями. До елементів сучасної держави відноситься: 1) система інституційованих ролей, яка постійно функціонує; 2) єдиний легітимний тримач, який використовує силу для контролю території, на якій він здійснює свій суверенітет, реалізуючи охоронну владу над територією найбільш віддаленої з провінцій, захищаючи також кордони; 3) політико-адміністративна машина, котра діє через функціонерів, які рекрутуються на безособистій основі за меритократичними критеріями [1, с.89].

Розглядаючи державу, передусім, як суб'єкта міжнародного публічного права, К.А. Важна визначила її, як політико-правове територіальне утворення, яке відповідає наступним критеріям: має постійне населення, визначену територію, публічні органи державної влади, має здатність самостійно вступати у міжнародні публічно-правові відносини. За умови присутності вказаних чотирьох критеріїв (елементів) держави наявність суверенітету держави презюмується. Як суб'єкт міжнародного публічного права держава має здатність створювати норми міжнародного права; набувати прав та обов'язків за такими нормами, реалізувати вказані норми; може брати участь у міжнародних публічно-правових відносинах; має здатність нести міжнародно-правову відповідальність. Суб'єктом міжнародного права виступає держава в цілому, а не її окремі адміністративно-територіальні одиниці, державні органи чи посадові особи [2, с. 141]. О.В. Петришин розкриває зміст держави через призму притаманних їй, як політико-правовому явищу та суб'єкту правовідносин, ознак, відносячи до них на-

ступні: «1) має розташовуватися на певній території, обмеженій державними кордонами, характеризується певною формою територіального устрою, складається з окремих територіальних утворень. Саме територіальний принцип відрізняє державу від первісної общини та від інших соціальних організацій; 2) участь у зовнішніх відносинах, тобто здатність укладати міжнародні договори, брати участь у роботі міжнародних організацій; 3) об'єднує все населення на засадах громадянства як організація публічної влади. Громадянство передбачає сталий зв'язок між кожним індивідом і державою; 4) має апарат реалізації державної влади, що носить публічний характер; 5) наявність суверенітету; 6) створення державного апарату та системи державних органів, що функціонують через підготовлених для управлінської діяльності фахівців (державних службовців), утримується за рахунок податків та зборів; 7) можливість застосування примусових заходів; 8) є правовою основою організації влади, тобто тільки право здатне внаслідок реалізації державної влади, підпорядковуючи її служінню суспільству» [3, с.53; 4, с.20].

Тож, під терміном держава слід розуміти найвищу форму самоорганізації населення в межах відповідної території та адміністративних кордонів, в основі якої лежить право – найвищий регулятор суспільних відносин та відповідний апарат державної (публічної) влади, уповноважений суспільством застосовувати примус. Основним завданням держави є створення загального режиму існування суспільства за якого кожний представник соціуму матиме можливість в повному обсязі реалізовувати свої права та обов'язки, як природного характеру, так і набуті участю у суспільно-правових відносинах. На цьому функції держави не закінчуються, адже пов'язані із ключовими сферами існування останньої. Зокрема, можна виділити наступні напрями діяльності: 1) у сфері економіки – довгострокове планування та прогнозування економічного розвитку країни, формування державного бюджету, встановлення системи оподаткування, сприяння підприємницькій діяльності та інше; 2) у соціальній сфері – соціальний захист незабезпечених прошарків населення, розвиток системи охорони здоров'я; 3) у політичній сфері – охорону законності та правопорядку, прав і свобод людини, забезпечення вільного волевиявлення громадян, попередження міжнародних та релігійних конфліктів; 4) у культурній сфері – державну підтримку та фінансування культури, мистецтва, освіти; 5) у міжнародній сфері – взаємовигідну економічну, політичну, науково-технічну, військову та культурну співпрацю з іншими державами, захист територіальної цілісності та суверенітету, підтримку системи міжнародної безпеки та інше [5, с. 174].

Визначення юридично змісту та функціональних засад категорії «держава», дозволяє розкрити сутність державної охоронної діяльності:

– по-перше, даний різновид охорони здійснюється виключно спеціально уповноваженими державними інституціями, які утворюються та функціонують виключно з метою реалізації функцій держави у сфері охорони та забезпечення прав, особистої безпеки та законних інтересів громадян України;

– по-друге, відмінною є процедура надання громадянам охоронних послуг. В рамках державної охоронної діяльності домовленість з приводу замовлення та отримання останніх передбачає взаємодію не двох приватних осіб, а людини і держави (в особі її органів та їх посадових осіб). Через це вона оформлюється в спеціальному порядку та має нетипову форму адміністративного договору, який закріплює механізм надання державних охоронних послуг за відповідну винагороду;

– по-третє, саме в межах державної охоронної діяльності суб'єктам її реалізації доступна вся повнота державного примусу, який є одним із атрибутів, визначальних ознак, державної влади.

– по-четверте, суб'єкти державної охоронної діяльності відрізняються дуалізмом свого правового статусу, адже поряд із загальними правами та обов'язками, передбаченими законом України «Про охоронну діяльність» на них покладаються спеціальні державно-владні, закріплені в нормах відомчого законодавства.

Список використаних джерел:

1. Копча В.В., Копча Н.В. Держава та основні підходи до розуміння. Закарпатські правові читання. Матеріали XII Міжнародної науково-практичної конференції (29-30 квітня 2020 р., м. Ужгород). Ужгородський національний університет; За заг. ред. Я.В. Лазура, М.В. Савчина, М.В. Менджул. Ужгород: РІК-У, 2020. С.86-90.

2. Важна К.А. Поняття та характеристика держави як суб'єкта міжнародного публічного права. Міжнародні відносини: теоретико-практичні аспекти. 2019. Випуск 3. С.132-142.

3. Поняття держави. Петришин О.В., Погребняк С.П., Смородинський В.С. та ін. Теорія держави і права: підручник. Харків: «Право», 2015. С. 51–54.

4. Мерник А.М., Ярова А.С. Поняття держава та державність: зміст та співвідношення (історико-правовий аспект): Юридичний науковий журнал. 2019. №3. С.19-22.

5. Дзевелюк М. Номенклатура функції сучасної держави. Підприємництво, господарство і право. 2016. №11. С.171-176.